

ДО ДЕСЯТИЛІТТЯ ІНСТИТУТУ
КУЛЬТУРОЛОГІЇ НАМ УКРАЇНИ
(НАУКОВА ДУМКА ЕКСПЕРТІВ)

УДК 008:001.89
ORCID 0000-0002-0100-4914

НОВА СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕАЛЬНІСТЬ
І САМООРГАНІЗАЦІЯ КУЛЬТУРИ:
КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД
НА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОГО ПОШУКУ
(до фундації культурологічної школи України)

Бітаєв

Валерій Анатолійович

віце-президент Національної академії мистецтв України, академік Національної академії мистецтв України, доктор філософських наук, професор

Бітаєв

Валерій Анатолієвич

віце-президент Національної академії мистецтв України, академік Національної академії мистецтв України, доктор філософських наук, професор

Valerii Bitaiiev,

Vice-President of the National Academy of Arts of Ukraine, Academician of the National Academy of Arts of Ukraine, Doctor of Philosophic Sciences, Professor

***Анотація.** Розкрито шляхи формування української культурологічної думки в контексті розвитку вітчизняної гуманітарної науки, всесвітньої діяльності академіка Ю. П. Богуцького як відомого українського вченого-культуролога — одного з провідних засновників культурологічних інституцій і наукових шкіл культурологічного спрямування в Україні, його роль у розбудові нового дисциплінарного знання, проаналізовано науковий доробок вченого.*

На основі поєднання історичних, культурологічних, соціологічних вимірів проведення фундаментального дослідження Інституту культурології проаналізовано відмінності як соціокультурних реалій України (зокрема комунікаційного дискурсу та культурної реальності в соціодинаміці), так і методологічних і наукових практик дослідження (на прикладі художньої творчості), які обумовлені динамічною зміною світоглядних і ціннісних орієнтирів, соціального контексту й економічних викликів сучасності.

***Ключові слова:** культура, культурологія, наукова діяльність, наукові публікації, Ю. П. Богуцький, Інститут культурології НАМ України.*

Культурологічна наука в Україні стає все більш потужною складовою сучасної української гуманітаристики, що розбудовується на досвіді власного наукового пошуку й базується на здобутках світової гуманітарної думки. Її плідному розвитку сприяють і формальні наукові об'єднання науковців-дослідників, послідовників школи українських вчених-гуманітаріїв, що зафіксували свої теоретичні напрацювання у численних вітчизняних та зарубіжних наукових публікаціях. Створені в сучасній Україні нові наукові інституції не лише активно продукують і реалізують власні креативні ідеї, збагачують новим знанням науку, а й сприяють успішній презентації наступних поколінь науковців, ефективно пропагують у світовому науковому просторі творчі надбання українських вчених.

Заснований у 2008 році Інститут культурології Національної академії мистецтв України на сьогодні переконливо демонструє свої наукові досягнення у галузі гуманітарних досліджень, зокрема з теорії культури, фундаментальної культурологічної науки та антропології й динаміки суспільних перетворень. Науковий доробок дослідників Інституту свідчить (більше 40 окремих монографічних видань та сотні публікацій у періодиці), що сучасна наука інтерпретація культурної реальності неможлива поза соціоісторичним, економічним і цивілізаційним контекстом. Це підтверджується результатами фундаментальних наукових досліджень Інституту культурології, які свідчать про суттєве оновлення методологічного підґрунтя сучасної культурологічної науки та значне розширення предметного поля гуманітарних досліджень.

Нова соціально-культурна реальність, зокрема самоорганізація культури, — це не своєрідні метафори, що підкреслюють особливості процесів соціокультурних перетворень в Україні, пов'язаних із глобалізаційними змінами. Першочергово — це наукова проблема, що вимагає якомога докладнішої й обґрунтованішої (теоретичної) інтерпретації соціоісторичних процесів, перегляду усталених методологій, їх оновлення й доповнення, пересмислення й розширення категоріального апарату культурології як науки, що перебуває в динамічному розвитку.

З першого року свого існування наукова й організаційна діяльність Інституту здійснюється під плідним керівництвом його директора, академіка Національної академії мистецтв України, професора, доктора філософії (Ph.D) Юрія Петровича Богущького. Першими темами фундаментальних наукових досліджень під орудою Ю. П. Богущького були “Нова соціально-культурна реальність: методологія і наукова практика її дослідження” та “Самоорганізація культури та її особливості в Україні” [31].

Важливо відзначити дієву участь у реалізації названих наукових проектів академіка Національної академії мистецтв України, доктора філософських наук, професора Г. П. Чміль, доктора мистецтвознавства, професора О. М. Берегової, доктора філософських наук, професора О. І. Оніщенко. Отже, обґрунтовуючи актуальність фундаментального дослідження, науковий керівник, академік Ю. П. Богущький визначив об'єктом дослідження соціокультурну реальність у динаміці розвитку

як цілісної системи. Мета наукового пошуку полягала в з'ясуванні теоретико-методологічних засад сучасної наукової практики вивчення нової соціально-культурної реальності в Україні, її стану та особливостей.

Наукову розвідку було зосереджено на культурологічному аналізі методологічних засад дослідження соціокультурної реальності, що враховує становлення вітчизняної культурології, розвиток якої, за задумом дослідників, було порівняно із формуванням методологічних підходів, що напрацьовані науковцями зарубіжних країн.

Керівником тем наукових досліджень були поставлені завдання, виконання яких мало надати обґрунтування унікальної методологічної моделі для розв'язання проблем української культури. Зазначена робота передбачала здійснення наукових розвідок щодо

- наукового аналізу реалій соціокультурного простору України засобами сучасних методологічних та науково-практичних інструментів,

- розширення наукових знань у галузі культурології,

- компаративного аналізу сучасних методологій, що використовуються в українських і світових дослідженнях динамічних соціокультурних змін.

Виконання проекту також вимагало застосування загальноприйнятих традиційних методів — порівняльного, морфологічного, аналітичного, однак, як показали результати досліджень, ними не обмежувалося. З огляду на коло наукових питань, відображених у темах робіт (актуальний стан соціально-культурної сфери, проблема вибору сучасної методології та наукова практика дослідження соціальних, історичних і культурних контекстів в Україні), науковий колектив слушно прагматично виокремив першочергові пріоритетні напрями, що, зрештою, підкреслило актуальність запропонованих розвідок з сучасної теорії культури й надало змогу дослідити тематичну неоднорідність викладених у монографічних виданнях результатів.

Основні результати дослідження методології й наукової практики сучасної соціально-культурної реальності презентовано широкому загалу в 4 монографіях: “Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні XXI ст.” (авт. — О. М. Берегова), “Художня творчість: проект неklasичної естетики” (авт. — О. І. Оніщенко), “Письменники як дослідники: потенціал теоретич-

них ідей (О. Уайльд, Т. Манн, А. Франс, І. Франко, С. Цвейг)” (авт. — О. І. Оніщенко), “Нова культурна реальність як соціодинамічний процес людинотворення через ролі” (авт. — Ю. П. Богуцький, Г. П. Чміль, Н. С. Корабльова), збірника наукових статей “Концепт культури: теоретико-методологічні та прикладні аспекти” та викладено в численних статтях у фахових виданнях з культурології, філософії та мистецтвознавства. Таким чином, колектив дослідників продемонстрував зосередженість своєї уваги на трьох аспектах наукового пошуку: методології дослідження динамічних соціокультурних процесів, комунікативному дискурсі й, власне, процесах соціально-культурної реальності.

Концептуальні підходи до розкриття теми “Нова соціально-культурна реальність: методологія і наукова практика її дослідження” верифіковано в публікаціях керівника теми академіка Ю. П. Богуцького протягом 2008 – 2015 років (статті “Актуальні проблеми гуманістичної орієнтації в культурі” [1], “Онтологічні та соціокультурні детермінанти в системі гуманізаційних процесів” [5], “Культурна трансформація як проблема глобалізаційних процесів” [6], “Актуальні проблеми культурно-історичної спадщини: філософсько-теоретичний аспект” [7], “Парадигма національної культури в умовах глобалізації” [8], “Сучасна соціокультурна реальність в Україні та проблеми глобалізації” [9], “Українська соборність та сучасна динаміка європейського культурного розвитку” [10], “Українська творча еліта в контексті сучасних проблем духовного розвитку суспільства” [11], “Динаміка національної самобутності історичного розвитку української культури” [13], “Українське суспільство першої половини 20 століття в аспекті організації культурно-мистецької діяльності” [23], “Державна політика в умовах нової культурної реальності” [25], “Роль діалогу культур у процесі синергетичної динаміки еволюції системи управління сучасною цивілізацією в добу глобалізації” [26], “Комунікативна дія та адаптація людини до умов соціокультурного середовища як проблема нової культурної реальності” [27]).

Продовжуючи розробку концепції наукового пошуку керівника теми Ю. П. Богуцького, доктор філософських наук, професор О. І. Оніщенко здійснила наукову систематизацію методологічного апарату гуманітарних досліджень, зорієнтованих на потреби сучасної естетичної науки. Головні ре-

зультати наукової розвідки автора відображено в монографії “Художня культура: проєкт неklasичної естетики” [29], що вийшла друком 2008 року. Запропоновану методологічну модель неklasичної естетики О. І. Оніщенко розширила в наступному теоретичному дослідженні, що стало основою монографії, виданої в 2011 році, “Письменники як дослідники: потенціал теоретичних ідей (О. Уайльд, Т. Манн, А. Франс, І. Франко, С. Цвейг)” [30]. Науковець здійснила важливе завдання апробації авторської методологічної моделі на прикладі аналізу дослідницького контексту творчості низки письменників.

Вивчаючи теоретико-методологічні засади комунікативного дискурсу культури, провідний науковий співробітник Інституту культурології НАМ України, доктор мистецтвознавства, професор О. М. Берегова в монографії “Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні ХХІ ст.” [28] обґрунтувала комунікативний дискурс і, власне, поняття “комунікації”, характеризуючи зміст культурно-інформаційного обміну в суспільстві, різноманітні форми вербальної й невербальної взаємодії, складні процеси людського самопізнання, естетичних проявів особистості.

Вченим-дослідником у зазначеній монографії узагальнено й систематизовано науково-теоретичний матеріал, що розкрив широку панораму філософсько-естетичних міркувань про сутність феномену комунікації в суспільстві й культурі, подано компаративний аналіз найсуттєвіших концепцій і теорій культурної комунікації. У дослідженні культура усвідомлюється як багаторівнева соціокультурна система, у якій одночасно діють комунікаційні зв'язки різних типів. Вивчення української культури з усім комплексом її організаційно-управлінських, науково-освітніх і творчих інституцій, спостереження комунікаційних процесів у цій сфері в історико-еволюційній проекції надало можливість науково обґрунтувати тенденції розвитку культурно-мистецьких практик в Україні, виявити загальні шляхи культуротворення в ХХІ столітті. Доктором мистецтвознавства О. М. Береговою, зокрема, визначено, що до пріоритетних напрямів культуротворення на найближчу перспективу належить подолання деформації комунікаційних відносин у соціокультурній системі “влада — громадськість” через запровадження нової, принципово двосторонньої моделі комунікації у цій системі.

Перехід від адміністративно-командних до демократичних принципів управління, що відбувалися в Україні на зламі століть, супроводжується складними процесами соціокультурних трансформацій, позначених періодами соціально-економічної нестабільності та іншими кризовими явищами. Нова соціокультурна реальність викликала необхідність урегулювання суспільних відносин, потребу в опануванні досвіду інших країн у сфері зв'язків з громадськістю, технологій обміну інформацією, консультування, залучення громадськості до процесів вироблення політики й прийняття рішень — основних інструментів політики в країнах розвинутої демократії. Важливою у цьому плані є популяризація зазначених у роботі технологій. Неординарною й новаторською виявилася запропонована дослідником паралель між сучасними західними технологіями зв'язків з громадськістю та вітчизняними історичними традиціями християнського проповідництва, дослідження й відродження яких може допомогти формуванню атмосфери взаємоповаги й толерантності, досягненню соборності й злагоди в суспільстві.

У дослідженні Ю. П. Богуцького “Комунікативна дія та адаптація людини до умов соціокультурного середовища як проблема нової культурної реальності” [27] розкрито найнагальніші проблеми державної культурної політики на новому етапі державотворення й запропоновано конкретні шляхи їхнього вирішення. Новий ракурс розгляду комунікаційних процесів у культурі дав можливість розробити нову методологію вивчення культуротворчих процесів з огляду на те, що українській культурі історично притаманні найрізноманітніші форми комунікації, що виявляються в складних символічних системах, якими є традиції, звичаї й обряди, мистецтво й релігія, мова й освіта, політична влада та міжкультурна взаємодія.

Вивчення культурної реальності як соціодинамічного процесу здійснене науковим колективом у роботі “Нова культурна реальність як соціодинамічний процес людинотворення через ролі” [2]. Аргументуючи основний концепт теми фундаментального дослідження “Нова соціально-культурна реальність: методологія і наукова практика її дослідження”, запропонований керівником проекту академіком Ю. П. Богуцьким разом із доктором філософських наук, академіком Г. П. Чміль, іншими дослідниками, нова монографія постала матеріальним

втіленням ґрунтовного теоретико-філософського аналізу соціокультурного процесу в Україні.

Нова соціально-культурна реальність, за твердженням дослідників, заснованому на онтологічному підході до розкриття теми, характеризується заміною культури тотожності культурою розрізнення з її стратегією мультикультуралізму. Мультикультуралізм в Україні — більше ніж метафора про духовну єдність людства, що несе в собі немало істини та має чимало ризиків і небезпек. Це ще й вказівка на те, що надкультурні ознаки людської культури все-таки існують і можуть бути ідентифіковані. Завдання подальших розвідок зазначеної проблеми може полягати в тому, щоб установити, чим саме ці ознаки є і якого роду символіка їх визначає. У своєму дослідженні вчені довели, що повинна бути створена система ідентифікації, концептуальні засади якої у порівнянні культур можуть здійснюватися без етноцентричної упередженості. У цьому головна ознака нової культурної реальності як буттєвої умови людської, а отже, і національної присутності у світі.

Науковий концепт академіка Ю. П. Богуцького має людиноцентричний підхід, а запропонована провідними вченими Інституту культурології теорія є більш диверсифікованою в порівнянні з наявними, відзначається функціональним стилем, що маркується особливостями культури, яка домінує у вітчизняному просторі. Теоретична розробка довела, що рольова теорія в сучасному суспільстві формувалась у просторі психології, соціології, філософії, тому залишає з ними родинний зв'язок, але водночас вона виявляє свій евристичний потенціал і для наукового дослідження культури, репрезентуючи його дієвість у теоретичній та практичній площині.

Проблема культурної реальності, презентована в культурологічних дослідженнях науковців Інституту, є своєрідним осмисленням численних проявів і тенденцій розвитку культурного життя, оптимізує культурні практики, виробляє ефективні стратегії культуротворення.

На основі поєднання історичних, культурологічних, соціологічних вимірів проведення фундаментального дослідження Інституту культурології проаналізовано відмінності як соціокультурних реалій України (зокрема комунікаційного дискурсу й культурної реальності в соціодинаміці), так і методологічних і наукових практик дослідження (на прикладі художньої творчості), які обумовлені динамічною зміною світоглядних і ціннісних орієн-

тирів, соціального контексту й економічних викликів сучасності. Вченими інституту запропоновано методологічну модель проведення досліджень, проаналізовано й узагальнено суттєві теоретичні досягнення в розробці методології дослідження новітньої історії культури в розрізі як загального аналізу соціально-культурного простору, так і інтерпретації сучасних художніх практик. Автори представили науковій спільноті новий методологічний підхід щодо дослідження художньої творчості, науково-теоретичні орієнтири визначення пріоритетних напрямів гуманітарного розвитку на основі науково-обґрунтованої інтерпретації реалій соціально-культурного простору.

Теоретичне значення проведених досліджень визначилося ґрунтовністю результатів як базових для розробки культурологічної проблематики вивчення культури в її нових соціально-культурних умовах. Практичне значення здійснених наукових розвідок відображено в запропонованій дослідниками характеристиці методологічної моделі проведення дослідження художніх, культурних і соціальних процесів, що враховує різноманітні підходи, засновані на принципі поєднання напрацювань з класичної та неklasичної естетики.

Підсумком наукової розвідки “Нова соціально-культурна реальність: методологія і наукова практика її дослідження” є узагальнення методологічних засад вивчення феноменів соціально-культурної реальності, художньої творчості, соціокультурної комунікації й порівняння класичного та неklasичного підходів, важливості їх поєднання для інтерпретації сучасного стану соціокультурної сфери.

На основі аналізу кореляційних зв'язків між теоретико-методологічними підходами, науковою практикою дослідження культури й динамікою соціокультурного процесу запропоновано неklasичну модель інтерпретації художньої творчості. Проведено соціоісторичний опис комунікаційного дискурсу в Україні, розкриті способи діагностики

та методологія соціальних досліджень.

На сьогодні новаторський підхід і наукова ерудиція керівника Інституту культурології НАМ України академіка Ю. П. Богуцького та колективу його однодумців на підставі отриманих науково-теоретичних результатів фундаментальних наукових досліджень, здійснених більше ніж за десять років в Інституті, дають змогу прагматично зорієнтувати подальший пошук напрямів розвитку культурологічної думки в Україні. У перспективі визначення нових наукових проєктів дослідників Інституту культурології залишаються подальші онтологічні виміри новітніх аспектів культуротворення, культурологічні розвідки проблем крос-культурних впливів, інституційних засад і морфологічних особливостей художньої культури та інші актуальні наукові задуми щодо подальшого розвитку вітчизняного і світового культурного середовища.

Таким чином, впровадження в наукову практику досліджень з історії та теорії культури, новітніх теоретико-практичних концепцій, зокрема запропонованих науковцями Інституту тем фундаментальних досліджень “Нова соціально-культурна реальність: методологія і наукова практика її дослідження” і “Самоорганізація культури та її особливості в Україні”, дає підставу стверджувати, що українська культурологічна наука має достатній потенціал для подолання проблем подальшого забезпечення неперервності, усебічності й наукової легітимації сучасних фундаментальних теоретичних досліджень у сферу практичної діяльності щодо розбудови української культури, ефективного впровадження результатів зазначених досліджень у галузі культурного будівництва й освіти. Маємо впевненість, що науковий колектив Інституту культурології на чолі з його керівником Ю. П. Богуцьким сповнений новими творчими планами щодо подальшого розвитку вітчизняної культурологічної науки та ствердження її авторитету в міжнародному культурному та науковому середовищі.

Література / References:

1. *Богуцький Ю. П.* Актуальні проблеми гуманістичної орієнтації в культурі. *Культура України: зб. наук. праць*. Вип. 22. Харків: Харківська державна академія культури, 2008. С. 14–27.

1. *Bohutskyi Yu. P.* Aktualni problemy humanistychnoi oriiantatsii v kulturi. *Kultura Ukrainy: zb. nauk. prats*. Vyp. 22. Kharkiv: Kharkivska derzhavna akademiia kultury, 2008. P. 14–27.

2. **Богущий Ю., Кораблова Н., Чміль Г.** Нова культурна реальність як соціодинамічний процес людинотворення через ролі. К.: Інститут культурології НАМ України, 2013. 272 с.
3. **Богущий Ю. П.** Самоорганізація культури: онтологія, динаміка, перспективи. *Монографія: Інститут культурології АМУ*. К.: Веселка, 2008. 199 с.
4. Концепт культури: теоретико-методологічні та прикладні аспекти. *Випуск другий. Збірник наукових праць*. К.: Інститут культурології НАМ України, 2011. 320 с.
5. **Богущий Ю. П.** Онтологічні та соціокультурні детермінанти в системі гуманізаційних процесів. *Культура України: збірник наукових праць*. Вип. 27. Серія: Мистецтвознавство. Філософія. Харківська державна академія культури, відповід. ред. В. М. Шейко. Харків: Харківська державна академія культури, 2009.
6. **Богущий Ю. П.** Культурна трансформація як проблема глобалізаційних процесів. *VII культурологічні читання пам'яті Володимира Підкопаєва "Культурна трансформація сучасного українського суспільства"*. Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. К.: ДАКККіМ, 2009.
7. **Богущий Ю. П.** Актуальні проблеми культурно-історичної спадщини: філософсько-теоретичний аспект. *"Державна історична бібліотека України: історія, сучасність, майбутнє"* Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, приуроченої до 70-річчя заснування Державної історичної бібліотеки України. К.: Арістей, 2009.
8. **Богущий Ю. П.** Парадигма національної культури в умовах глобалізації. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Український народний інструментарій: історія теорії, методи дослідження"*, присвяченої 40-річчю колекції українських народних інструментів Музею театрального музичного мистецтва і кіномистецтва України. К., 2009.
9. **Богущий Ю. П.** Сучасна соціокультурна реальність в Україні та проблеми глобалізації". *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої пам'яті відомого українського вченого, доктора філософських наук, професора Олександра Миколайовича Семашка "Нова соціокультурна реальність в Україні: теорія, методологія, практика"* (22–23 квітня 2008 року, м. Київ, ДАККАКіМ). Зб. наук. праць. К.: ДАКККіМ, 2008. С. 3–6.
10. **Богущий Ю. П.** Українська соборність та сучасна динаміка європейського культурного розвитку. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю від дня заснування Національної академії наук України "Україна: від самобутності — до соборності"* (22–23 травня 2008 року, м. Київ, ДАКККіМ). Зб. наук. праць. К.: ДАКККіМ, 2008. С. 3–5.
11. **Богущий Ю. П.** Українська творча еліта в контексті сучасних проблем духовного розвитку суспільства. *Матеріали Міжнародної наукової конференції "Видатні постаті науки, культури і освіти України"* (30–31 жовтня 2008 року, м. Київ, ДАКККіМ). Зб. наук. праць. К.: ДАКККіМ, 2008.
12. **Богущий Ю. П.** Українська культура: процес самоорганізації та динаміка розвитку. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Культура України: цілісність у регіональній різноманітності"* (19 листопада 2008 року, м. Київ, ДАКККіМ). Зб. наук. праць. К.: ДАКККіМ, 2008. С. 4–7.
13. **Богущий Ю. П.** Динаміка національної самобутності історичного розвитку української культури. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Максим Березовський"*
2. **Bohutskyi Yu., Korablova N., Chmil H.** Nova kulturna realnist yak sotsiodinamichniy protses liudnotvorennia cherez roli. K.: Instytut kulturolohii NAM Ukrainy, 2013. 272 p.
3. **Bohutskyi Yu. P.** Samoorganizatsiia kultury: ontolohiia, dynamika, perspektivy. *Monohrafiia: Instytut kulturolohii AMU*. K.: Veselka, 2008. 199 p.
4. Kontsept kultury: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty. *Vypusk druhyi. Zbirnyk naukovykh prats*. K.: Instytut kulturolohii NAM Ukrainy, 2011. 320 p.
5. **Bohutskyi Yu. P.** Ontolohichni ta sotsiokulturni determinanty v systemi humanizatsiinykh protsesiv. *Kultura Ukrainy: Zbirnyk naukovykh prats*. Vyp. 27. Seriia: Mystetstvoznnavstvo. Filosofiia. Kharkivska derzhavna akademiia kultury, vidpovid. red. V. M. Sheiko. Kharkiv: Kharkivska derzhavna akademiia kultury, 2009.
6. **Bohutskyi Yu. P.** Kulturna transformatsiia yak problema hlobalizatsiinykh protsesiv. *VII kulturolohichni chytannia pamiati Volodymyra Pidkopaieva "Kulturna transformatsiia suchasnoho ukrainskoho suspilstva"*. Zb. materialiv Useukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii. K.: DAKKKiM, 2009.
7. **Bohutskyi Yu. P.** Aktualni problemy kulturno-istorychnoi spadshchyny: filosofsko-teoretychnyi aspekt. *"Derzhavna istorychna biblioteka Ukrainy: istoriia, suchasnist, maibutnie"* *Materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii, pryurochenoi do 70-richchia zasnuvannia Derzhavnoi istorychnoi biblioteki Ukrainy*. K.: Aristei, 2009.
8. **Bohutskyi Yu. P.** Paradyhma natsionalnoi kultury v umovakh hlobalizatsii. *Materialy mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii "Ukrainskyi narodnyi instrumentarii: istoriia teorii, metody doslidzhennia"*, prysviachenoi 40-richchiiu koleksii ukrainskykh narodnykh instrumentiv Muzeiu teatralnoho muzychnoho mystetstva i kinomystetstva Ukrainy. K., 2009.
9. **Bohutskyi Yu. P.** Suchasna sotsiokulturna realnist v Ukraini ta problemy hlobalizatsii". *Materialy Vseukrainskoi naukovoї konferentsii, prysviachenoi pamiati vidomoho ukrainskoho vchenoho, doktora filosofskykh nauk, profesora Oleksandra Mykolaiovycha Semashka "Nova sotsiokulturna realnist v Ukraini: teoriia, metodolohiia, praktyka"* (22–23 kvitnia 2008 roku, m. Kyiv, DAKKAKiM). Zb. nauk. prats. K.: DAKKKiM, 2008. P. 3–6.
10. **Bohutskyi Yu. P.** Ukrainska sobornist ta suchasna dynamika yevropeiskoho kulturnoho rozvytku. *Materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii, prysviachenoi 90-richchiiu vid dnia zasnuvannia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy "Ukraina: vid samobutnosti — do sobornosti"* (22–23 travnia 2008 roku, m. Kyiv, DAKKKiM). Zb. nauk. prats. K.: DAKKKiM, 2008. P. 3–5.
11. **Bohutskyi Yu. P.** Ukrainska tvorcha elita v konteksti suchasnykh problem dukhovnoho rozvytku suspilstva. *Materialy Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii "Vydatni postati nauky, kultury i osvity Ukrainy"* (30–31 zhovtnia 2008 roku, m. Kyiv, DAKKKiM). Zb. nauk. prats. K.: DAKKKiM, 2008.
12. **Bohutskyi Yu. P.** Ukrainska kultura: protses samoorganizatsii ta dynamika rozvytku. *Materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii "Kultura Ukrainy: tsilisnist u rehionalnii riznomanitnosti"* (19 lystopada 2008 roku, m. Kyiv, DAKKKiM). Zb. nauk. prats. K.: DAKKKiM, 2008. P. 4–7.
13. **Bohutskyi Yu. P.** Dynamika natsionalnoi samobutnosti istorychnoho rozvytu ukrainskoi kultury. *Materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii "Maksym Berезovskiy"*

- кий та українська класична музика” (до 300-річчя від дня заснування м. Глухова) (6–7 грудня 2008 року, м. Глухів Сумської області). Зб. наук. праць. К.: ДАКККіМ, 2008. С. 5–8.
14. **Богуцький Ю. П.** Культурна спадщина формує національну свідомість: [Заява заст. Глави Секретаріату Президента України Ю. Богуцького щодо листів Глави держави В. Ющенко до держ. органів виконавчої влади та місцевого самоврядування стосовно фактів порушення пам’яткоохоронного законодавства]. *Уряд. кур’єр*. 2008. 19 квіт. С. 3.
15. **Богуцький Ю. П.** Вступне слово. *Пам’яткознавство: правова охорона культурних надбань*. Зб. документів (0,1 д. а.).
16. **Богуцький Ю. П.** Вступне слово. *Національна культура і єдність у різноманітності*. Зб. наук. праць (0,1 д. а.).
17. **Богуцький Ю. П.** Вступне слово. *Концепт культури: теоретико-методологічні та прикладні аспекти*. К.: ІК НАМУ, 2011 (0,1 д. а.).
18. **Богуцький Ю. П.** Вступне слово. *Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології*. Зб. наук. праць. Наук. ред. Головка Б. А., відп. ред. Чміль Г. П. К.: ІК НАМУ, 2011 (0,1 д. а.).
19. **Богуцький Ю. П.** Вступне слово. *Культура України в глобалізаційно-цивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти)*. Монографія Шейко В. М. К.: ІК НАМУ, 2011 (0,1 д. а.).
20. **Богуцький Ю. П.** Вступне слово. *Українська культура і світ: організаційні проблеми художньої культури*. Кол. монографія. К.: ІК НАМУ, 2011 (0,1 д. а.).
21. **Богуцький Ю. П.** Вступне слово. *Аспекти морфології культури України: генеза та типологія*. Кол. монографія. К.: ІК НАМУ, 2011 (0,1 д. а.).
22. **Богуцький Ю. П.** Розвиток діалогу культур як складова культурної політики. *Матеріали науково-практичної конференції “Діалог культур: дослідження, практики, виклики”* (3–5 жовтня 2011). К.: НАКККіМ.
23. **Богуцький Ю. П.** Українське суспільство першої половини 20 століття в аспекті організації культурно-мистецької діяльності. *Щорічник наук. праць ІК НАМУ України “Культурологічна думка”*, Вип. 5, 2012 р. (1 д. а.).
24. **Богуцький Ю. П.** Організаційні засади культурної політики в Україні: пріоритети, принципи та шляхи реалізації. *Зб. наук. праць “Об’єктивізація культуротворення в добу цивілізаційної глобалізації”*. К., ІК НАМУ, 2012. (1 д. а.).
25. **Богуцький Ю. П.** Державна політика в умовах нової культурної реальності. *Щорічник наук. праць “Культурологічна думка”*. ІК НАМУ, 2013, № 13 (0,5 д. а.).
26. **Богуцький Ю. П., Шейко В. М.** Роль діалогу культур у процесі синергетичної динаміки еволюції системи управління сучасною цивілізацією в добу глобалізації. *Культура України: зб. наук. праць*. Випуск 44. Харк. держ. акад. культури. Х.: ХДАК, 2014 (0,7 д. а.).
27. **Богуцький Ю. П.** Комунікативна дія та адаптація людини до умов соціокультурного середовища як проблема нової культурної реальності. *Культурологічна думка: щорічник наук. праць*. К.: ІК НАМ України, 2015. № 8, С. 7–12, (0,5 д. а.).
28. **Берегова О.** Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні XXI ст. К.: Інститут культурології АМУ. 2009. 184 с.
29. **Онисьченко О.** Художня творчість: проект неklasичної есте-
- ta ukrainska klasychna muzyka”* (do 300-richchia vid dnia zasnuvannia m. Hlukhova) (6–7 hrudnia 2008 roku, m. Hlukhiv Sumskoi oblasti). Zb. nauk. prats. K.: DAKKKiM, 2008. P. 5–8.
14. **Bohutskyi Yu. P.** Kulturna spadshchyna formuie natsionalnu svidomist: [Zaiava zast. Hlavy Sekretariatu Prezydenta Ukrainy Yu. Bohutskoho shchodo lystiv Hlavy derzhavy V. Yushchenka do derzh. orhaniv vykonavchoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia stosovno faktiv porushennia pamiatkoohoronnoho zakonodavstva]. *Uriad. kurier*. 2008. 19 kvit. P. 3.
15. **Bohutskyi Yu. P.** Vstupne slovo. *Pamiatkoznavstvo: pravova okhrona kulturnykh nadban*. Zb. dokumentiv (0,1 d. a.).
16. **Bohutskyi Yu. P.** Vstupne slovo. *Natsionalna kultura i yednist u riznomanitnosti*. Zb. nauk. prats (0,1 d. a.).
17. **Bohutskyi Yu. P.** Vstupne slovo. *Kontsept kultury: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty*. K.: IK NAMU, 2011 (0,1 d. a.).
18. **Bohutskyi Yu. P.** Vstupne slovo. *Metodolohichni problemy kulturnoi antropologii ta etnokulturnologii*. Zb. nauk. prats. Nauk. red. Holovko B. A., vidp. red. Chmil H. P. K.: IK NAMU, 2011 (0,1 d. a.).
19. **Bohutskyi Yu. P.** Vstupne slovo. *Kultura Ukrainy v hlobalizatsiino-tsyvilizatsiinomu vymiri (istoryko-metodolohichni aspekty)*. Monohrafiia Sheiko V. M. K.: IK NAMU, 2011 (0,1 d. a.).
20. **Bohutskyi Yu. P.** Vstupne slovo. *Ukrainska kultura i svit: orhanizatsiini problemy khudozhnoi kultury*. Kol. monohrafiia. K.: IK NAMU, 2011 (0,1 d. a.).
21. **Bohutskyi Yu. P.** Vstupne slovo. *Aspekty morfologii kultury Ukrainy: geneza ta typpolohiia*. Kol. monohrafiia. K.: IK NAMU, 2011 (0,1 d. a.).
22. **Bohutskyi Yu. P.** Rozvytok dialohu kultur yak skladova kulturnoi polityky. *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii “Dialoh kultur: doslidzhennia, praktyky, vyklyky”* (3–5 zhovtnia 2011). K.: NAKKKiM.
23. **Bohutskyi Yu. P.** Ukrainske suspilstvo pershoi polovyny 20 stolittia v aspekti orhanizatsii kulturno-mystetskoii diialnosti. *Shchorichnyk nauk. prats IK NAMU Ukrainy “Kulturolohichna dumka”*, Vyp. 5, 2012 r. (1 d. a.).
24. **Bohutskyi Yu. P.** Orhanizatsiini zasady kulturnoi polityky v Ukraini: priorytety, pryntsyipy ta shliakhy realizatsii. *Zb. nauk. prats “Obiektivizatsiia kulturotvorennia v dobu tsyvilizatsiinoi hlobalizatsii”*. K., IK NAMU, 2012. (1 d. a.).
25. **Bohutskyi Yu. P.** Derzhavna polityka v umovakh novoi kulturnoi realnosti. *Shchorichnyk nauk. prats “Kulturolohichna dumka”*. IK NAMU, 2013, № 13 (0,5 d. a.).
26. **Bohutskyi Yu. P., Sheiko V. M.** Rol dialohu kultur u protsesi synerhetychnoi dynamiky evoliutsii systemy upravlinnia suchasnoiu tsyvilizatsiieiu v dobu hlobalizatsii. *Kultura Ukrainy: zb. nauk. prats*. Vypusk 44. Khark. derzh. akad. kultury. Kh.: KhDAK, 2014 (0,7 d. a.).
27. **Bohutskyi Yu. P.** Komunikatyvna diia ta adaptatsiia liudyny do umov sotsiokulturnoho seredovyshcha yak problema novoi kulturnoi realnosti. *Kulturolohichna dumka: shchorichnyk nauk. prats*. K.: IK NAM Ukrainy, 2015. № 8, P. 7–12, (0,5 d. a.).
28. **Berehova O.** Kultura ta komunikatsiia: dyskursy kulturotvorennia v Ukraini XXI st. K.: Instytut kulturolohii AMU. 2009. 184 p.
29. **Onishchenko O.** Khudozhnia tvorchist: proekt neklasychnoi

тики. К.: Інститут культурології АМУ. 2008. 232 с.
 30. **Онїщенко О.** Письменники як дослідники: потенціал теоретичних ідей (О. Уайльд, Т. Манн, А. Франс, І. Франко, С. Цвейг). К.: Інститут культурології НАМ України. 2011. 272 с.
 31. URL: http://www.icr.kiev.ua/ukr/Pro_Institut/ (дата звернення: 19.02.2019).

estetyky. К.: Instytut kulturolohii AMU. 2008. 232 p.
 30. **Onishchenko O.** Pysmennyky yak doslidnyky: potential teoretychnykh idei (O. Uaield, T. Mann, A. Frans, I. Franko, S. Tsveih). К.: Instytut kulturolohii NAM Ukrainy. 2011. 272 p.
 31. URL: http://www.icr.kiev.ua/ukr/Pro_Institut/ (Last accessed: 19.02.2019).

Битаев Валерий Анатоліевич

Новая социально-культурная реальность и самоорганизация культуры: концептуальный взгляд на модель организации научного исследования (к вопросу формирования культурологической мысли в Украине)

Аннотация. Раскрыты пути формирования культурологической мысли в Украине, вклад Юрия Петровича Бозуцкого — известного украинского культуролога, ведущего ученого-организатора культурологических институций и научных школ культурологического направления Украины, инициатора развития нового дисциплинарного знания.

В результате сочетания исторических, культурологических, социологических измерений проведения фундаментального исследования Института культурологии проанализированы различия как социокультурных реалий Украины (в частности коммуникационного дискурса и культурной реальности в социодинамике), так и методологических и научных практик исследования (на примере художественного творчества), которые обусловлены динамическим изменением мировоззренческих и ценностных ориентиров, социального контекста и современного экономического влияния.

Ключевые слова: культура, культурология, искусство, научная деятельность, образовательная деятельность, научные публикации, Ю. П. Бозуцкий, Институт культурологии НАИ Украины.

Valerii Bitaiev

New Socio-cultural Reality and Self-organization of Culture: a Conceptual View on the Model of the Organization of Scientific Research (to the Question of the Ukrainian Scientific School of Culture)

Summary. The article reveals the ways of forming of Ukrainian cultural thought within the development of the national humanities, the worldwide activity of Academician Yu. P. Bohutskyi as a well-known Ukrainian cultural scientist — one of the leading founders of cultural institutions and cultural science schools in Ukraine, his role in the development of new discipline knowledge; the scientific achievements of the scientist are analysed.

The first themes of fundamental scientific research under the guidance of Yu. P. Bohutskyi were “New Socio-Cultural Reality: Methodology and Scientific Practice of Researching It” and “Self-Organization of Culture and Its Features in Ukraine”. Academician Yu. P. Bohutskyi, justifying the relevance of the research, identified the following object of the research: sociocultural reality in the dynamics of its development as a holistic system. The purpose of the scientific research was to discover the theoretical and methodological foundations of modern scientific practice of studying new socio-cultural reality in Ukraine, its state and peculiarities.

The scientific concept of Academician Yu. P. Bohutskyi is human-centred, and the theory proposed by the leading scientists of the Institute for Cultural Research is characterized by a functional style marked by cultural peculiarities prevailing in the domestic space. The theoretical elaboration has proved that the role of theory in modern society was formed in the space of psychology, sociology, and philosophy; therefore, it is still family-related to them revealing, at the same time, its heuristic potential for scientific research of culture as well, representing its efficiency in the theoretical and practical fields.

The problem of cultural reality presented in the cultural studies of the Institute's scientists is a peculiar reflection of numerous manifestations and trends of the development of cultural life, optimizes cultural practices, and produces effective strategies for cultural development.

The differences between the socio-cultural realities in Ukraine (in particular, the communicative discourse and cultural reality in sociodynamics), and the methodological and scientific research practices (on the example of artistic creativity) caused by a dynamic change in worldviews and value orientations, the social context and economic challenges of our time are analysed based on a combination of historical, cultural and sociological dimensions of the fundamental research of the Institute for Cultural Research. Scientists of the Institute proposed a methodological model for conducting research, analysed and summarized the significant theoretical achievements in the development of a methodology for the study of modern cultural history in the context of both general analysis of the socio-cultural space and interpretation of contemporary artistic practices. The authors presented the scientific community with a new methodological approach to the study of artistic creativity, scientific and theoretical guidelines for determining the priority directions of humanitarian development based on scientifically substantiated interpretation of the realities of the socio-cultural space.

Keywords: culture, culturology, art, science, scientific publications, Y. Bohutskyi, Kyiv National Academy of Art of Ukraine.